

YENİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI

Modern Turkish Literature Researches

Temmuz-Aralık 2017/9:18 (42-58)

ŞAIRİN ROMANI YAHUT ŞAIRİN VAROLUŞU

Ulaş BİNGÖL¹

ORCID: 0000-0003-3093-1036

Varlığımı bir yük olarak duyuyorum bedenimde

biliyorum ben bir başkası değilim

hiç kimseyim hiç kimse

olduğunun bilincinde

(Murathan Mungan)

ÖZ

Hayatın ve ölümün anlamı, var olmanın gayesi gibi varoluşsal konular insanlığın öteden beri kafasını kurcalamıştır. Dinler bu konular hakkında ayrıntılı açıklamalar yapmalarına karşın modern insan, dinlerin açıklamalarına çoğu zaman itibar etmez. Varoluşçu felsefe büyük ölçüde varlığı din dışı bir bakış ile açıklamaya çalışır. Bireyin düşünme edimi ile hayatın ve ölümün anlamını kavrayacağını ileri süren varoluşçu düşünürler, varlığı yine varlıkta anlamlandırmaya çalışırlar. Varoluşçuluğun izlerinin görüldüğü çoğu romanda din dışı bir bakış ile varoluş konusuna değinildiğine şahit olunur. Murathan Mungan'ın *Şairin Romanı* bireysel varoluş konusuna değinen bir romandır. Mungan, eserlerinde var olmayı ve bir kimlik sahibi olmayı bir tür problem olarak işler. Fantastik, ütöpik, polisiye türünde yazılan *Şairin Romanı*'nda da bireysel varoluş öne çıkan temalardan biridir. Romanın başkahramanı olarak beliren bilge şair Bendag, elli yıl önce şiir şenliklerinde şiir yazmayı aniden bırakır ve uzun bir yolculuğa çıkar. Bu çalışmanın amacı, *Şairin Romanı*'ndaki kahramanlardan bilge şair Bendag'ın varoluşsal sorunlarını inceleyip bu sorunların romanın kurgusu ile olan bağına çözümlemektir. Tespitler varoluşçu felsefeye göre yorumlanıp açıklanmıştır. Özellikle Heidegger ve Sartre gibi XX. yüzyılın önde gelen varoluşçu düşünürlerin hayata, ölüme, varoluşa bakışları dikkate alınarak bilge şair Bendag'ın varoluş problemleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Varoluş, Şairin Romanı, Murathan Mungan, Şiir.

¹ Araş. Gör., Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.
eposta: ulasedebiyat@gmail.com

THE POET'S NOVEL OR THE EXISTENCE OF POET

ABSTRACT

Existential issues such as meaning of life and death, the aim of existence have preoccupied human mind ever since. Most of the time, modern man doesn't accredit to statements of religions, although religions explain thoroughly meaning of life and death, the aim of existence. Existentialist philosophy tries to explain presence by a non-religious perspective. Also, it is observed that many existential novel refer existential issues by a non-religious perspective. Murathan Mungan refers to individual existence topic in his novels as all of his works. To exist and having an identity are handled in his works as a kind of problem. Also, individual existence is one of the topics in *The Poet's Novel*, which it is written in fantastic, utopian, detective. Bendag had came back to the poetry festival that he left fifty years ago by events. Bendag who builds his existense in poetry tries to understand the meaning of presence not only setting out physical but also setting out towards his inner world. The aim of this paper is to analyze Bendag's existence problem. Determinations are interpreted as approaches of existentialist philosophy.

Keywords: Existence, The Poet's Novel, Murathan Mungan, Poetry.

Giriş

Varoluşsal sorunlar modern zamanlarla ilişkilendirilse de insanın yeryüzüne düşmesinden² bu yana bireyler kendileri ile birlikte dış dünyanın varlığını anlamaya çalışmaktadırlar. Kişinin kendi varlığı veya başkalarının varlığı üzerinde düşünmeye başlaması ile birlikte ontoloji disiplinin temelleri atılmıştır. Felsefe de kişinin varlık üzerine kafa yormaya başlaması ile ortaya çıkmış bir etkinliktir. Antik Yunan'da Thales'ten itibaren varlığın ana maddesinin (arkhe) ne olduğu sorusunun cevabını arayan düşünürler, ontoloji disiplinin sistemleşmesini sağlarlar. Aristoteles ile tam olarak sistemleşen ontolojinin konusu her yönüyle varlıktır. Ahmet Cevizci ontolojiyi şöyle tanımlar: "Varlığın temel özelliklerini konu alan, somut varlığı araştırmak yerine, varlığın soyut biçimde araştıran ve varlığın varlık olma bakımından doğasının ne olduğu, varlığın kendi başına ne olduğu sorularını soran felsefe dalı" (Cevizci, 2013: 1192). Bu tanıma göre ontolojinin temel konusu varlık ve varlığın halleridir.

Ontolojinin (varlık bilimi) dışında bir de varoluşçuluk (egzistansiyalizm) vardır. Varoluşçuluk felsefi, edebî bir akım olarak XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın ilk yarısında etkili olmuştur. Varoluşçuluk, "varoluşun belli bir özü olmadığı, insanın baştan verili bir doğası bulunmadığı yönünde ortaya koyduğu düşüncelerle XX. yüzyılın ikinci yarısında Kıta Avrupası'nda, özellikle de Fransa'da büyük yankılar uyandırmıştır" (Güçlü vd., 2003: 1521). Kişinin var olmasının bir gayesi, yaşamın ve ölümün anlamı, özgürlük ile varoluş arasındaki ilişki gibi konulara eğilen

---

² Martin Heidegger Dasein'in yeryüzüne fırlatıldığından söz eder. İnsanın yeryüzüne düşmesi tabiri de Heidegger felsefesi çerçevesinde değerlendirilebilir.

varoluşçuluğun birçok çeşidinden bahsetmek mümkündür. Hepsi aynı düşünme geleneğine bağlı olan Kierkegaard, Nietzsche, Jaspers, Heidegger, Gabriel Marcel, Merlau-Ponty, Sartre ve Camus gibi isimlerin varoluşçu görüşleri bazı açılardan birbirinden farklılıklar gösterir. Kierkegaard, Gabriel Marcel, Karl Jasper varoluşun üzerinde Tanrı'nın etkisinin olduğunu savunurken; Nietzsche, Heidegger, Sartre Tanrı'nın varlığına inanmazlar ve kader kavramına bütünüyle karşı çıkarlar. Kierkegaard ve Nietzsche'nin varoluşun gayesi noktasındaki fikirleri kısaca karşılaştırıldığında bile iki düşünür arasındaki fikir ayrılıkları anlaşılabilir. Kierkegaard, bireyin varlığının en nihayetinde Tanrı tarafından değerlendirileceğini ileri sürer ve buna bağlı olarak varoluşun Hristiyanlık ekseninde biçimlenmesi gerektiğini söyler. Ona göre mevcut Hristiyanlık kişiyi Tanrı'ya yakınlaştıramamaktadır; bu yüzden kişi Tanrı'ya ulaşmanın yollarını aramalıdır. Tanrı'ya ulaşmanın önünde iki önemli engel vardır: Birincisi eğitim kurumları, ikincisi toplum tarafından bireye verilen kimlikler. Kişinin etik bir yaşama kavuşabilmesi için söz konusu engelleri aşması gerekir. Nietzsche de ahlak gibi toplumsal kurumları bireysel varoluşun önünde büyük bir engel olarak görür. Fakat o kişinin bunları aşarken Tanrı'ya varmayacağını, bilakis Tanrı'nın da aradan çekileceğini belirtir. Kierkegaard, etik yaşamı Tanrı'ya ulaşmak olarak görürken Nietzsche ahlaki kurumları yıkmaya kalkışır. *Ahlakın Soykütüğü*'nde de dediği üzere;

Tüm büyük şeyler kendi kendileri yüzünden telef olurlar, bir kendini-lağvetme edimi yoluyla: yaşamın yasası bunu buyurur, yaşamın özündeki zorunlu 'kendini aşma' yasası, son olarak da yasa koyucunun kendisi alır çağırıyor hep: "patere legem, quam ipse tulisti" (Kendi koyduğun yasaya itaat et). Dogma olarak Hristiyanlık böyle telef olmuştur, kendi ahlaki yoluyla; şimdi de ahlak olarak Hristiyanlığın böyle telef olması gerekir gerekmektedir, -bu olayın eşiğinde bulunuyoruz. Hristiyan doğruculuğu birbiri ardısına yapmış olduğu çıkarımlardan sonra, en güçlü çıkarımını yapıyor sonunda, kendine karşı olan çıkarımını; bu işte tüm hakikat istencinin anlamı nedir? sorusunu sorduğumuzda gerçekleşecektir (Nietzsche, 2011: 170).

Nietzsche'nin varoluş anlayışı, hiçliğe dayanır. Oysa Kierkegaard, varoluşu Tanrı'da buluşturur. Benzer fikir ayrılıkları diğer varoluşçu düşünürler arasında da olmasına rağmen, bütün varoluşçu düşünürler insanın kendi kendisini konu aldığı bir soruşturmaya yönelirler. Onlara göre kişinin var olması başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Varoluşçu düşünürler, ne geleneksel felsefedeki gibi varlığın özü konusuna ne de epistemolojinin etkisinde gelişen modern felsefedeki gibi varlığın görünüşüne odaklanırlar. Onlara göre varoluş meselesi özden ibaret olmadığı gibi bilimsel verilerle de açıklanacak bir durum değildir. Varoluşçuluğa bu açıdan yaklaşıldığında varlık hakkında hem pozitivist yorumların hem dini yorumların ciddi anlamda eleştiriye tabi tutulduğuna şahit olunur. Pozitivist dünya görüşü, varlığın *nasıl* olduğu ile ilgilenirken her türden varoluşsal durumu sebep-sonuç ilişkisi ile açıklamaya kalkışır. Din eksenli geleneksel varlık yorumları ise varlığın önceden belirlenmiş bir özünün olduğunu ileri sürerek varlık üzerinde aşkın bir gücün etkisine değinirler. Varoluşçuluk, varlık hakkındaki her iki yaklaşımı da reddederek bireysel varoluş, özgürlük, insanın eylemleri ile kendi özünü meydana getirmesi

konularını gündeme getirir. Özellikle Nietzsche ve Sartre'in düşüncesinde varoluş özgürlük ile eşdeğer tutulmuştur. Sartre, *Varlık ve Hiçlik*'te bireysel varoluş ve özgürlük hakkında şu yorumu yapar:

Bütün özlerin temeli özgürlüktür, çünkü insan kendi imkânlarına doğru dünyanın ötesine geçerek dünya-ıçi özleri açığa çıkarır. Ama fiilen benim özgürlüğüm söz konusudur. Zaten, benzer biçimde, bilinci betimlediğim de bazı bireylere özgü bir doğa söz konusu olamaz, düpedüz benim tekil bilincim söz konusudur ve bu bilinç, tıpkı özgürlüğüm gibi özün ötesindedir, ya da -birçok kez göstermiş olduğumuz- bu bilinç için olmak, oldurmaktır (Sartre, 2014: 529).

Varoluşçuluk, varoluşun dışında başka bir şey yoktur düşüncesinden hareket ederek iddialarını temellendirir. Epistemolojik bakışın varlığı bir nesne olarak ele almasına karşı çıkan varoluşçuluk, varoluşu gerçekleştirene yani öznenin kendisine yönelir. Geleneksel metafizikten Hegel'e kadar Batı düşüncesinde özün varlıktan önce geldiği söyleminin yer edindiğine dikkat edilir. Varoluşçuluk bu söyleme muhalefet ederek var olmanın özden önce geldiğini ileri sürer. Sartre'a göre ilkin insan vardır, yani insan önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra tanımlanıp belirlenir, özünü ortaya çıkarır. İnsan daha önceden tanımlanamaz, belirlenemez, sonradan bir şey olacaktır ve kendini nasıl yaparsa öyle olacaktır (Sartre, 2010: 37-57). Sartre, insanın kendi eylemleri neticesinde kendini gerçekleştirdiğini ve varoluşunun peşinden gittiğini ifade ederek var olmanın aynı zamanda sorumluluk sahibi olmak anlamına geldiğini ileri sürer.

Nietzsche de Sartre gibi varoluşta bireysel özgürlüğe büyük bir önem verir. Ona göre birey kendi varlığında bütün bir varoluşsal süreci barındırdığından dolayı büyük bir öneme sahiptir. Alman düşünür, bireyi sınırlayan ve tekâmül etmesini engelleyen evrensel ahlaki yasaların olmadığını söylerken de özgürlüğe göndermede bulunur. Onun varoluşçuluğunda "bireysellik, güç istencinin ılımlı ve hala bilinçsiz bir biçimidir. Burada, bireye toplumun (ister devletin ister kilisenin olsun) aşırı güçlü egemenliğinden kurtulmak yeterli gibi görünmektedir. Onlara bir kişi olarak değil sadece bir birey olarak karşıdır; bütüne karşı olan tüm bireyleri temsil eder" (Nietzsche, 2010: 490-491). Nietzsche, toplum-birey ayrışmasında bireyi öne çıkararak toplumun ve toplumsal kurumların bireyin üst-insana ulaşmasında ancak bir araç olduğunu belirtir.

Varoluşun, düşünme faaliyetinin temel konusu haline gelmesinde modern Batı felsefesinin bireyi mekanik bir varlık olarak ele almasına duyulan tepkinin etkisi vardır. Nietzsche'den itibaren birçok Batılı düşünür, modern felsefenin geleneksel düşünceden ayrılmadığını ve metafiziği kendine göre devam ettirdiğini dile getirmiştir. Modern felsefe insanı epistemolojinin bakış açısına göre değerlendirdiğinden onun varoluşunu göz ardı etmiştir. Martin Heidegger, epistemolojik bakışların yerini ontolojik bakışlara bırakmasını gerektiğini söyleyerek yeni düşünme biçiminin niteliğini belirtir. Ona göre epistemoloji ve geleneksel varlık bilimi varoluşu anlamak için yeterli değildir. Heidegger'in düşüncesine göre gelenek, varlığın (dasein) tarihselliğini kendi kökünden koparır. "Geleneksel ontolojinin kategoriyal envanteri, uygun

formalizasyonlar ve salt menfi sınırlandırmalar söz konusu var olana yansıtılmakta veya öznenin tözselliğinin ontolojik yorumuna varmak üzere diyalektiğin yardımına başvurulmaktadır” (Heidegger, 2011: 23). Alman düşünür, geleneksel ontolojinin ilk neden üzerinden varlığı anlamlandırmaya çalıştığını, böyle bir anlamlandırmanın varoluşu açıklayamayacağını bu yüzden geleneksel ontolojinin bozuma uğratılması gerektiğini belirtir. Ona göre “varlık sorusu, ‘var olmanın anlamı nedir?’ sorusudur. Varlık sorusu, bugün unutulmuştur. Hatta günümüzde bile bu soruya verilen cevaplar metafiziksel yaklaşımlarla doludur” (Çüçen, 2012: 40). Yapılması gereken ontolojiyi metafiziğin ve epistemolojinin etkisinden kurtararak varoluşun kendisine odaklanmaktır.

Varoluşçuluğun edebiyata yansımaları günümüze kadar sürer. Modern hayatta bireyin bir nesne olarak ele alınması, modernitenin çoğu pratiğinin kişinin kendi varlığını duyumsamasını engellemesi edebiyatın bireyin varoluşsal sorunlarına eğilmesinde etkili olur. Dostoyevski, Tolstoy, Kafka, Joyce, Woolf, Proust, Sartre, Camus gibi yazarlar eserlerinde modern insanın varoluş sorunlarını dile getirirler. Edebiyattaki varoluşsal sorunlar; yabancılaşma, kaçış, bunalım, kendini gerçekleştirme, intihar, ölüm, yalnızlık, kendini değersiz hissetme vb. gibi daha çok negatif anlamları çağrıştıran kavramlar çerçevesine işlenir. Son dönem Türk edebiyatının en velut şahsiyetlerinden biri olan Murathan Mungan’ın ismi postmodernizm ile özdeşleşmesine karşın eserlerinde bireysel varoluş ve varoluşsal sorunlarına sıkça temas ettiği gözlemlenir. Şiirlerinden tiyatro oyunlarına, romanlarından öykülerine hemen hemen bütün eserlerinde bir şekilde bireyin kendi olma problemine değinir. Türk edebiyatında ilk defa poetikasını bir romanda dile getiren şair olarak Mungan, *Şairin Romanı*’nda aynı zamanda bireysel varoluş konusuna eğilir. Konuya geçmeden önce *Şairin Romanı* hakkında bilgi vereceğiz.

Poetik, Fantastik, Polisiye ve Ütopik Bir Roman: Şairin Romanı

Murathan Mungan’ın 2011’de yayımlanan *Şairin Romanı* kitabı şiir ve şairlik temleri etrafında döner. Romanda olaylar, Anakara denilen ütopik bir beldede geçer. Bu belde modern hayattan çok uzak bir şekilde tasarlanmıştır. Anakara’da modern hayatı çağrıştıracak neredeyse hiçbir şey bulunmaz. Buradaki kültür daha çok pagan kültürünü hatırlatır. Tasvir edilen kültürde şiir ve şairlere önem verilir, iyi şiir yazmak kişiye büyük bir itibar kazandırır, düzenlenen şenliklerde şairler hünerlerini gösterirler. Şiir şenliklerinde şiir hakkında konuşmalar yapılır, saygı gösterilen şairlerin heykelleri tepelere veya meydanlara dikilir, beğenilen şiirler kalelerin burçlarına asılır. Mungan’ın dünya görüşü ve poetik fikirleri göz önünde bulundurulursa *Şairin Romanı*’nda, hayalini kurduğu toplumu anlattığı fark edilir.

Mungan’ın on beş yıl üzerinde çalışarak vücuda getirdiği *Şairin Romanı*’nında olaylar elli yıl önce yurdunu terk eden bilge şair Bendag’ın yurdu Eksularek’e dönmesi ve yıllardır gizemi çözülemeyen şair cinayetleri etrafında döner. Yazar, diğer kurmaca anlatılarında olduğu gibi bu anlatıda da çok katmanlı bir anlatımı tercih eder. Romanda üç farklı anlatım zamanı vardır:

Birincisi bilge şair Bendag'ın yurduna geri dönmesi, ikincisi Bendag'ın Anakara'yı terk ettiği dönemde usta şair Moottah'ın çırakları ile birlikte yolculuğa çıkması, üçüncüsü Bendag'ın yurda döndüğü esnada şair cinayetlerini inceleyen polis Gamenn'in farklı bir yerden yola çıkması. Roman temelde üç farklı katmanın kesişmesi ile meydana getirilmiştir. Birinci katmanda bilge şairin kendi varoluşunu tamamlamak için yurduna dönmesi, ikinci katmanda kahramanların ağzından şiir poetikasının ortaya konulması, üçüncü katmanda kıskançlığın neticesinde işlenen şair cinayetleri vardır.

Poetik açıdan *Şairin Romanı* zengin bir malzeme barındırır. Gerek kahramanlar arasındaki diyaloglarda gerek şiir meclislerindeki konuşmalarda ve gerek kahramanın daha önceden şiir hakkında ustalarından öğrendiği sözleri hatırlamalarında poetik düşünceler ortaya konulur. Eserde elde edilen poetik düşüncelerde göze çarpan ilk şey şiirin ve şairliğin tabiat ile yakın ilişki çerçevesinde değerlendirilmesidir. Şair Bendag'ın hemen romanın başında ilk ustasının kendisine iyi şiirin doğa gibi olduğunu söylemesini hatırlaması, romanda dile getirilen poetik düşüncelerin bu minvalde işleneceğini gösterir. Ünü bütün Anakara'da yayılan Bendag'ın şiirinde renkler ve ışık önemli bir yere sahiptir:

Bendag'ın şiirlerinde ışığın geçişlerini görmek mümkündür. Doğadaki kadar apaçıktır bu. An ertelenir. Bütün şiirlerinde an ertelenir. Böylelikle zaman sonsuzlaştırılır. Bunu yapan ışığın hızıdır. Işığı evcilleştirmeden kendini kılmayı başarır. Herkes söyler: "Bendag şiirlerinde ham renkler kullanmaktan korkmaz" diye. "Çünkü o, usta bir ressam gibi renkleri ışığın ellerine teslim etmeyi bilir (Mungan, 2011: 39)

Bendag, bir ressamın dikkati ile ışığı kollar, çünkü ona göre şiir ışıktan doğar. Şiirin kendisini zamana ait kıldığını bildiğinden şiiri salt bir uğraş olarak görmez; varoluşunu gerçekleştirdiği bir düzlem olarak görür. Bir şairin hem iyi görmesi hem de iyi duyması gerektiğini düşünür. Çünkü şiirde imajları kullanmak kadar sesleri de kullanmak gerekir. Bir şair sadece doğduğu topraklara seslenmemelidir; yabancı iklimlere sesini duyurabilmelidir. Şair, yeni sözcükler bularak kendine yeni yollar açmalıdır. Bilge şair Bendag'ın şiir ve şairlik hakkındaki düşünceleri birçok açıdan Mungan'ın poetik görüşleriyle örtüşür. Mungan'ın düşüncesi uyarınca "dil doğanın tanımlanması ve betimlenmesinde vardır. Dil, nasıl ki doğada başlıyorsa şiir de doğada başlar. Şiirin anlamı da mahiyeti de doğadan kaynaklanır. İnsanın dünyadaki varlığı dili öğrendiği an başlar. Dünyayı anlamının yolu da şiirin dilidir" (Bingöl, 2014: 105).

Şairin Romanı'nın göze çarpan en önemli niteliklerinden biri de olayların bilinmeyen bir zamanda ve bilinmeyen bir yerde geçiyor olmasıdır. Oyun, üst kurmaca ve çok katmanlı yapısı ile postmodern roman özellikleri gösteren bu eseri Mungan, fantezi roman olarak tanımlar. Olayların ütöpik bir yerde geçmesini şu şekilde anlatır: "Bu kitapta, Kızılderili kültüründen, Selçuklu kültüründen, Alevi kültüründen, İslam kültüründen, Hıristiyanlıktan parçalar var. Tüm bunları ancak başka bir gezegen tahayyülünde aynı kaba koyarak karıştırabilirdim" (Arman, 2011).

Yazar, farklı kültürleri bir araya getirmesine rağmen daha çok paganlığı öne çıkarır. Öte yandan romana serpiştirilen poetik düşüncelerini de bütünüyle doğa ekseninde dile getirir. Eserde yapmak istediklerini Serkan Ayazoğlu'na verdiği bir röportajda şöyle dile getirir:

"*Şairin Romanı*" neredeyse doğanın kutsanması üzerinedir. Ben, onun Pagan bir kitap olduğunu düşünürüm. Bir doğa tutkunu olarak elbette doğadan çok beslendiğimi söyleyebilirim. Böyle söyleyince çok klişe duruyorsa, belki şu ironi inandırıcı olabilir: Boğa burcuyum ve boğaların en önemli dertlerinden biri tabiattır. İnsanoğlunun tabiattan koparılmış, kopartılmış olmasının onda varoluş düzeyinde nasıl ağır bir travmaya yol açtığını, bunun sancılarını derinden hisseden biriyim. Bu nedenle doğayla kendi ilişkimden ziyade, insanlığın doğadan kopmuşluğunu dert ediyorum. İnsanoğlu ne yapacak, doğadan bunca kopmanın sonuçlarıyla nasıl baş edecek? Bence asıl hikâye o. Kentlerin bu kadar doğasızlaştırılması büyük sorun. Kentlerden bir tür çöl yaratılıyor; betondan, camdan, çelikten bir çöl. Kent zaten bir ölçüde doğadan kopuştur, ama bunun ölçüsü, dengesi ne olmalı? Tüm yeşil alanları tükettiğimizde kendimizi nihayet yerleşmiş mi hissedeceğiz bu gezegene? (Ayazoğlu, 2014)

İnsanın dolaysız bir şekilde doğaya temas ettiği dönem paganlık dönemidir. Paganlık, ataların ve doğanın kutsanması ile şekillenen inanç ve düşünce sistemidir. Paganlıkta birçok ritüel doğadan ilham alınarak ortaya çıkmıştır. Mungan'ın da belirttiği üzere *Şairin Romanı*'nda modern hayata karşı bir muhalefet vardır, şairin kendisini en güzel şekilde ifade ettiği yer doğadır. Kahramanların yolculuklarında doğa ile kurulan ilişki varoluşsal düzlemde ele alınır. Romanın üç kahramanından biri olan şair Bendag, yaptığı yolculukta doğa üzerinde kendi varlığını sorgular, ölüme kendisini hazırlarken eksik bıraktığı yönlerini tamamlar. Mungan, *Şairin Romanı*'nı yazarken varoluş sorunlarına bizzat eğildiğini belirtir. Yıllar önce okuduğu Peter Sloterdijk'in *Dünyaya Gelmek-Dile Gelmek* adlı kitabından etkilendiğini söyler. Bu eserde insanın dünyaya geldiğinden itibaren karşı karşıya kaldığı varoluş ve dil sorunları anlatılır (Mungan, 2010: 131). Söz konusu varoluş ve dil sorunlarını Bendag, Moottah ve Gamenn'in karakterlerinde gözlemek mümkündür. Özellikle bilge şair Bendag'ın Anakara'ya geri dönmesi, bir arayış içine girmesi, insanlardan kaçması, farklı isimler kullanması, poetikasını dile getirirken doğayı merkez alması varoluş çerçevesinde ele alınabilir.

Bilge Şair Bendag'ın Varoluş Yolculuğu

Kurmaca bir metindeki yabancılaşma, kaçış, bunalım, kimlik arayışı, içe-göç, kendini gerçekleştirme arzusu, hayatın anlamını öğrenme isteği gibi temalar varoluşçu felsefe çerçevesinde ele alınıp değerlendirilebilir. *Şairin Romanı*'nın başkahramanı olarak beliren Bendag'ın kendini gerçekleştirme arzusu, yolculuğa çıkıp tanıdıklarından uzaklaşması, sabit bir kimliği reddetmesi, hayatın anlamını sorgulaması varoluşçu görüş ile ilişkilendirilerek ele alınabilir. Bendag karakterinin varoluşçu felsefe açısından çözümlemesi yapılırken konunun daha iyi anlaşılabilmesi için olay örgüsü paralelinde hareket edilecektir.

Şairin Romanı'nda, değişik anlatım zamanlarına rastlanılır. Romanın hemen başından anlatıldığına göre elli yıl önce Odragend'de düzenlenen şiir şenliklerini bırakıp Anakara'yı terk eden Bendag elli yaşında ünlü bir şairdir. Anakara'nın her tarafında bilinen, saygı gösterilen bu şairin niçin şenlikleri bırakıp kaçtığı tam olarak belirtilmez. Denizlerde elli yıl boyunca dolandıktan sonra hayatının sonuna yaklaştığını hissettiğinden yurduna geri dönmek ister. Fakat dönerken hiç kimsenin kendisini tanımasını istemez, bu yüzden farklı isimler kullanır. Büyük bir şair olmasına karşın "*bulunduğu her yerde varlığını silmeye çalışanlardan*[dır]" (Mungan, 2011: 10). Şiirleri ile büyük bir üne kavuşan şairin aynı zamanda varlığını silmeye çalışması bir problem olarak gözüktür. İçinde bulunduğu şartlar şairin artık kendisini gerçekleştiremeyeceğini düşündürür. Şairin ününün zirvesindeyken insanlardan uzaklaşması, denizde yıllarca yolculuk etmesi ve sonra ülkesine dönmesi varoluş felsefesi çerçevesinde yorumlamak mümkündür.

Bilge şairin yolcuğa çıkmasının ardındaki nedenlerden birinin *Son Yolculuk* adını verdiği şiirlerini tamamlamak olduğunu söylenebilir. Çünkü yaratıcı dehanın psikolojik olarak uygun bir vaziyete girebilmesi, sanatsal yaratımın temel koşullarından biridir. Varoluşçu düşünür Nietzsche *Ecce Homo*'da bu denli iyi eserler yazmasının nedeninin zaman zaman hiçbir şey okumamak ve hiç kimse ile konuşmamak olduğunu söyler. Alman düşünürüne göre kişi dış uyarıcılardan kaçtığı an kendine yabancı bir evren oluşturur (Nietzsche, 2013: 33). Bu yabancı evrende sanatsal yaratım için gerekli olan dinginlik ve özgünlük mevcuttur. Bendag, ününün zirvesine ulaştığını, bu yüzden sanatsal yaratım açısından tükendiğini hissettiği için herkesten kaçmış olabilir. Bu yorumu, şairin yolculuğunun birden *Son Yolculuk* şiirlerini tamamlama sürecine dönmesi destekler.

Bilge şair *Son Yolculuk* adı altında topladığı şiirlerini herkesten saklamak ister, bu yüzden görünmez mürekkeple incecik parşömenlere yazar. Bendag'ın varlığı hakkındaki düşüncesi Heidegger'in *Dasein* hakkındaki düşüncesini hatırlatır. Heidegger'e göre "Dasein, Dünya'ya, diğerlerine ve çevresine ilgisiyle Dünya içinde varlık olarak varoluşunu her zaman diğerlerinin önüne sıçrayarak ve geçerek kendini onlardan ayırır ve kendisi olmak ister" (Çüçen, 2012: 72). Bendag'ın gönüllü sürgüne çıkması, varlığını başkalarından kaçırması, son şiirlerini gizlemesinin anlamı, şair olarak varoluşunu diğer insanlardan ayırmak istemesi ile açıklanabilir.

Şairin Romanı'nda olay örgüsüne Bendag'ın dönüşü ile giriş yapılır. Bu şekilde Bendag'ın Anakara'yı terk etme ve geri dönme nedenine dikkat çekilir. Bilge şair, elli yıl önce şiir şenliklerinde ani bir kararla şiir yazmayı bırakır ve gönüllü sürgüne çıkar. Uzun yıllar yerkürenin değişik yerlerinde gezer, aylarca denizde seyahat eder. Fakat yaptığı yolculuk onu yorar, huzur bulacağını düşündüğü ölümün de yaklaştığını hissederek ülkesine geri döner. Yaşlanan şair, ölüme en iyi şekilde hazırlanma arzusundadır. Hatta yaşlılığı bir tür fırsat olarak değerlendirmektedir. Ona göre ölümden korkmayan kişiler için yaşlılık kullanışlı bir özgürlük sunar. Yaşlıyken insanın zamanın ayırına daha iyi vardığını düşünür. Bu yüzden olabildiğince yaşlılığın verdiği özgürlükten yararlanarak varoluşu anlamlandırmaya çalışır.

Bilge şair, denizin ortasındaiken Anakara'yı hiç görmeden ölüp gitmekten korkar. Buna rağmen içinden bir ses daha fazla yaşayabileceğini fısıldar. Anakara'ya vardığında Anakara'nın diğer ucunda Ümma adında kadın bir şair rüyasında Bendag'ın geri döndüğünü görür. Okuma yazma bilmeyen bu kadın şair, olaylar gelişirken Bendag'ın rüyasına girerek Gamenn'in katil olmadığını söyler. Şair cinayetlerinin sırnın çözülmesinde önemli bir işlev gören Ümma, yerküre üzerindeki her şeyi, her canlıyı yerküreye atılmış varlıklar olarak nitelendirir. Ölümün insanları birbirine dönüştürdüğünü söyleyerek varoluşa bir anlam yükler. Ümma'nın varlığı yeryüzüne fırlatılmış olduğunu söylemesi ile Heidegger'in *Dasein*'in yeryüzüne fırlatıldığını söylemesi arasında bir paralellik kurulabilir. Ümma, Bendag'ın rüyalarına girerek onun varoluşsal olarak kendisini tamamlamasına yardımcı olur.

Varoluşçu felsefede, bireyin hayatı, ölümü, toplumsal ilişkileri, varlığı sorgulaması gerektiği dile getirilir. Varoluşu sorgulamayan kişi birey olmaz ve birey olamayan da varoluşunu gerçekleştiremez. Sartre'nin dediği üzere insan kendisini nasıl yaparsa öyle olur. İnsan varlığından sorumlu değildir, fakat varoluşundan sorumludur (Sartre, 2010: 40-41). Sorumluluk ise sorgulamayı gerektirir. Çünkü ancak sorgulayabilen biri varoluşunu kendi eylemleri ile gerçekleştirebilir. *Şairin Romanı*'nda Bendag'ın varoluşu sorguladığı bölümlere sıkça rastlanır.

Bilge şair, yurduna dönerken uğradığı Tau'da kim olduğunu sorgulamaya çalışır. Bir nar ağacının altında soluklanırken anlam veremediği halde ağlamaya başlar. Makilerin arasından çıkan bir çocuk ona neden ağladığını sorar. Bendag'ın aslında vereceği mantıklı bir cevabı yoktur:

Birdenbire yanı başında bitiveren bir çocukla her şey konuşulabilirmiş gibi, varoluşa ağlıyorum, dedi Bendag. Bunu en rahat bir çocuğa söyleyebilirdi. En büyük çaresizlik varoluştur. Niye var olduğunu anlamadan var olursun çünkü. Bazı çocuklar bunu bazı büyüklerden daha iyi anlar... Ama sordun diye söylüyorum, ben varoluşuma ağlıyorum sevgili çocuk. İyi ya da kötü bir şey olduğunu söylemiyorum bunu, yalnızca bazen çok ağır geldiğini söylüyorum (Mungan, 2011: 388).

Böylece Bendag bütün varoluşuna bir anlam verebilmek için yolculuğa çıktığını kendi kendine itiraf etmiş olur. Farklı kimlikleri kullanırken de yalnız kalırken de asıl problem bilge şair için varoluşunun anlamını çözmektir. Şair Bendag'ın kişiliği üzerinde yazarın şahsiyetinin izlerini görmek mümkündür. Mungan da bütün eserlerinde varlığını duyurmak ve varoluşunu anlamlandırmak niyetinde olduğunu söyler. Ona göre olmak ve kimlik en büyük problemidir:

"Olmak" ve "Kimlik" her zaman derdim oldu. Yazdıklarım da olmanın, kendim oldurmanın, kendini yeniden yapmanın, bir kimlik edinmenin, kimliğini yaşamının da zorunlu kimliklere hapsedilmenin sorunlarına sıkça rastlanır. Bu konulardaki Söz'ün, şimdiye oranla daha az üretildiği, daha eski tarihlerde yaptığım söyleşiler ya da yazdığım yazıların başlıklarında da görülür bu eğilimim: "Gençliğin kimlik arayışı", "Genç ölmek değil genç olmak", "Farklı olmak ve ait olmak" vs (Mungan, 2007: 73-74)...

Arayış, yolculuk, yalnızlık, kimlik krizi, yabancılaşma gibi konuları eserlerinde yoğun bir şekilde işleyen Mungan, *Şairin Romanı*'nda temel izleklerden biri olarak Bendag'ın varoluş sorununu öne çıkarır. Bendag'ın ilk başta nedeni tam olarak anlaşılmayan kaçıışı, olaylar ilerledikçe anlaşılmaya başlanır. Adı bilge şaire çıkan Bendag, ünü bütün Anakara'da yayılmasına rağmen kendisini yalnız hissetmekte, varoluşunda bir eksikliklerin olduğunu sezmektedir. Bu yüzden elli yıl önce ani bir kararla şiir yazmayı bırakarak hiç kimseye haber vermeden ortadan kaybolur. Şiiri varoluşunu duyurduğu düzlem olarak gören bilge şairin şiir yazmayı bırakması bir sorun olarak görülebilir. Esasında Bendag, şiiri asla bırakmaz. "İçindeki şair hiçbir zaman ölmemiş ama Bendag onu, kendinden yapılmış bir hapishanede kilit altına al[ır]" (Mungan, 2011: 41). İnsanlardan uzakta, kimsenin onu tanımadığı yolculukta kendisini tanıma fırsatı bulur, şiir ve şairliğin anlamını daha iyi kavramaya çalışır. Bendag, kendisini tanımak ve varoluşun anlamını çözmek için yolculuğa çıkmıştır, denilebilir. Yolculuk kişiye yabancılaşma başta olmak üzere birçok duyguyu tattırır. Kişi yurdundan uzaklaşırken bir anlamda onu dünyaya bağlayan birçok unsurdan da kopar. Böylece varlığını dolaysız bir şekilde anlama ve anlamlandırma fırsatı yakalar. Varoluş denilen süreç işte tam da bireyin kendi varlığı üzerinde düşünmesi ile gerçekleşir. "Heidegger insanın var olduğunu, duygu değişimleri sırasında fark ettiğini söyler. Acı da mutluluk da insanın durumunu değiştirdiği için insanın kendisine büyük sorular sormasına neden olur" (Verges-Huisman, 2002: 124). Bendag'ın yolculuk esnasında yaşadığı duygu değişimleri varlığı hakkında soru sormasını, varoluşu anlamaya çalışmasını olanaklı kılmıştır. Bilge şairin özellikle yolculuğa çıkarken denize açılmasının varlığını hissetmesi açısından ayrı bir önemi vardır:

Açık denizin insanı zamandan kurtardığını bilirdi; geçmişten, gelecekte... Zaman, karadır ve şimdi Bendag karadaydı. Zamanın içinde. Açık denizde varmak istediğin yalnızca hayalin adı olabilir; bir başlangıcın umudu, ayak bastıktan sonrasının atılacak adımları, toprakta yaratılacak anlam işaretleri... Açık denizde adım yoktur. Bir anlamda bulmak gerekmez. İnsan havada asılı kalır denizin üzerinde. Yol alan gemilerdir, kadirlerdir. Denizde kendini yaşsız hisseder insan; zamansız; Bendag'a tıpkı iflah olmaz bir denizci gibi kendini en çok denizdeyken rahat hissettiren duygu bununla ilgili olmalıydı. (Mungan, 2011:118)

Görüldüğü üzere Bendag, tanıdıklarından uzaklaştığı an kendi varoluşunun farkına varacağını düşünmektedir. Varoluşçu felsefeye göre birey ancak kendini aştığı vakit kendini var edebilir. Bendag'ın, Anakara'da herkesin kendisini tanıdığı bir ortamda artık kendi varoluşuna bir şeyler katamadığını düşündüğünden yolculuğa çıktığı düşünülebilir. Bilge şaire göre yolculuk düşünceleri hafifletir, kişinin benliğini daha iyi tanımasını sağlar. Her çıkılan yolculuk aynı zamanda bireyin iç alemine yönelmesini sağlar. İç alemine yönelen birey, varoluşunu tamamlaması açısından daha da derinleşir.

Heidegger'in varoluşçuluğunda *Dasein* (insan), var olmayı kendi varlığında gerçekleştirme gücüne ve olanağına sahiptir. Kendi var olmasında varlığın anlamını sorgulayan varlık olarak *Dasein* (insan), kendisini diğer varlıklardan ayırır (Çüçen, 2012: 57). Bendag, yolculukta varoluşu ile

tebelleş olan şiir hakkında sürekli düşünür, şiir ile tabiat arasında bağlantılar kurar, dile getirmenin farklı biçimlerini anlamaya çalışır. Yolculuğun *beninde* ne tür bir değişim meydana getirdiğini düşünen bilge şair, sorduğu sorular ile varoluşunu kavramaya gayret gösterir:

Yaşam yolunuzun üstündeki geçici sığınaklarla dolu. Biliyor: bazen yolda fazla eğleşir, bazen sığınaktan fazla kalır insan. Yazgısının dikiş yerleri birbirini tutmaz. Yol üstünde bulduğun boş bir ev, seni ne kadar saklayabilir? Tedirginlik: içinin kopmaz parçası; yeniden yollara, uzaklara çağırıyor. Zamanla ruhundaki birçok şeyi eksiltten yılların değil gidermek, seyreltmeyi bile başaramadığı tanıdık tedirginlik... Düşünüyor: Kendi hayatımız ne zaman kendimiz için bile bir eğreltilme haline gelir? içinde yaşadığımızı ne zaman karşımıza alıp bakmaya, hatta için için onu yazmaya başlarız? (Mungan, 2011: 299)

Bendag bir şair olarak hayata temas etmesini öğrenmiş birisidir ve varlığını ancak şiirde duyurabileceğinin farkındadır. Romanda yurduna dönen bir kişinin sevinci anlatılmak şöyle dursun yurduna dönerken büsbütün her şeye yabancı olan bir kişinin ruh durumu tasvir edilir. Bendag'ın amacı, esasında yurduna kavuşmak değildir; artık ölümünün yaklaştığını fark ettiğinden ölüme ulaşmaktır. Ölüm hakikatinin oluşturduğu atmosfer şairin yabancı gözlerle etrafını seyretmesine yol açar. Buna rağmen şair, ömrünün son deminde varoluşunun tamamlanmasına hizmet ettiğini düşündüğü şiiri bir an olsun bırakmaz. O, bilinçli bir özne olarak doğadan aldığı her şeyi yine doğaya bir şiir olarak verme gayretindedir. Mesela dış dünyada deneyimlediği varoluşun geçiciliğini şiir ile dile getirmeye çalışır. Şairin temel gayesi, yurduna dönüp ait olduğu yerde ölmek değildir. Çünkü bir yurdunun olmasına rağmen derin bir yurtsuzluk hissi duyar: "Galiba Bendag şişenin içindeki mektup değil, şişenin kendisi olmak istemişti. Bunu karada değil, açık denizin ortasında anladı. Çok sonra. Denizin yurtsuzluğu ile kendi yurtsuzluğu arasında bir ilişki kurduktan sonra. O da denizler gibi hep yabancı kıyılara uğruyor ve hiçbir kıyıda kalmıyordu"(Mungan, 2011: 231). Bendag'ın kendisini bir yerlere ait hissetmemesi, yaşadığı varoluşsal sorunun dış etkilerden ziyade şairin iç âleminde kaynaklandığını akla getirir. Bu yüzden şair, çıktığı yolculuğu sadece mekânsal yer değişikliği olarak ele almaz; ona göre yolculuk iç âleme doğru yapıldığında kişide değişimler meydana getirir. Fakat onun yaşındaki birisinin iç yolculuktan bir şeyler öğrenemeyeceği hissine kapılır. Bu hissini oluşturduğu baskı nedeniyle artık kendisini yavaş yavaş tükettiğini ve hiçbir şey öğrenemeyeceğini düşünür. Bu yüzden çıktığı yolculukta istikametinin neresi olduğu net değildir:

Kimilerine göre yolun sardığı yaralar, yurdu olanların yaralardır. Bir yerden bir yere giderken alınan yaralara ise başka yollar çare olur... Bendag, kendisinin bir yurdu olmadığını anladığında, yurt yaralarıyla yol yaralarını ayırmayı öğrenmiş şifasız bir yolcu olarak çoktandır yollara vurmuştu kendini. Kaybolmayı seviyordu. Belki bulacak bir kendi bile yoktu, ama kendini arar gibi kaybolmayı da seviyordu. Belki de şiiri, bu yüzden sahici, güçlü ve bir biçimde uzaktı. Her yere uzak. Öte yandan hep yanı başımızda (Mungan, 2011: 220).

Bendag, ölümünün yaklaştığı hissine kapıldığından uzun yıllardır süren yolculuğuna son verir. Fakat Uyku Hanı'nda çaldığı kimlik onu şair cinayetlerinin olağan şüphelisi haline getirir. Şair cinayetlerini araştıran Gamenn, cinayetleri işleyen kişinin Remzganan, Yasnura ve Abraxa adlarını kullandığını öğrenir. Bendag, gittiği yerlerde Remzganan kimliğini kullanmasından ötürü dikkatleri üzerine çeker. Odragend'de Güvenlik Sarayı'nda Tauro tarafından sorgulanan bilge şair, niçin farklı kimliklerle dolaştığını anlatır. Daha sonra rüyasında hiç tanımadığı Ümma adında birinin Gamenn denilen kişinin katil olmadığını söylediğini belirtir. Odragend'e katilin elinden kurtulan tek kişi olan Dehamar ile görüşmeye gelen Gamenn bir anda şairlerin katiline benzetildiğini görür. Dehamar kendisini öldürmeye çalışan kişinin Gamenn'e benzediğini fakat katilin yüzünde yaraların olduğunu söyler. Olayları inceleyen Tauro da Gamenn'den şüphelenmeye başlar. Bendag'ın söylediklerinin somut delillerle ispatlaması gerektiğini düşünür. Yüz yaşını aşmış olan bilge şair, yurduna ölmek için dönmesine karşın içine sürüklendiği olaylar, bir anda henüz ölmemesi gerektiği aklına getirir:

Büyülü bir buyruk almışçasına o an, doğduğu topraklara vardığında ölmeye yatmak istemediğini anlıyor Bendag. Nerdeyse öncesiz bir bilgiyle; güneşin, günü orta yerinden bir bıçakla kesmesi gibi anlıyor bunu; daha doğrusu bir süredir kendi biliyormuş da kavraması için ona birinin yüksek sesle söylemesi gerekiyormuş gibi anlıyor. (Mungan, 2011: 227)

Hiç tanımadığı bir kadının rüyasına girip onu şair cinayetleri hakkında uyarması, Anakara'da uzun yıllar geçmesine rağmen unutulmadığını görmesi Bendag'ı ölüm fikrinden uzaklaştırır. Öte yandan Anakara'yı terk ettiği dönemde vahşice öldürülen Moottah ve çıraklarının heykellerini görünce çözülmesi gereken bir bilmecenin olduğunu anlar. Böylece *Şairin Romanı*'nda varoluşsal sorunlar yaşayan kahraman birden kendini polisiye kurgunun önemli bir parçası olarak buluverir. Yüz yaşını aşan şair, artık dünyadan alacağı hiçbir şeyi olmadığını düşünmesine karşın başından geçenler ona varoluşuna katacağı birçok şeyin olduğunu öğretir. Bilge şair, Büyü Ormanları'nın eteğinde rastladığı otacı kadının söylediklerini anımsar: "Daha kanın susmamış senin" (Mungan, 2011: 301). İnsanı yaşlandırmanın yıllar olmadığını, henüz içinde yılların bitmediğini kadının söylediği sözle adeta yeniden keşfeder. Yıllar önce hem kendi yurdunu hem de şiirle kazınmış toprakları terk eden Bendag, yurtsuzluğun içinde kendi benliğini aramaya koyulur. Yolculuğunda kendisinden kaçmasına rağmen tekrar kendisine döndüğünü öğrenir. Bendag, yurduna dönerken yol üstünde gördüğü bir dikili taşta "Yolunu, ruhunu, uykunu bil" yazıldığını görür. Yıllarca zaten ruhunu, yolunu ve uykusunu öğrenmeye çalışan şair, yolunun bittiğini zanneder. Fakat şair istemeyerek içine sürüklendiği olaylar içinde daha yolculuğunun bitmediğine kanaat getirir. Öte yandan şair cinayetlerini çözmeyi kendi varoluşunu gerçekleştirmede önemli bir yere sahip olduğu hissine kapılır. Bu yüzden ısrarla şair cinayetlerinin çözülmesine yardım eder.

Varoluşçu felsefenin odaklandığı konulardan birisi ise bireyin kimliğidir. Kimlik, "benliğimiz konusunda dün, geçen yıl, ondan önceki yıl, vb. kimsek, yine o olduğumuz yolundaki öznel bütünlük tutarlık ve süreklilik duygusu: ben kimim? sorusuna verdiğimiz başka herkesten ayrı,

eşsiz bir insan olduğumuz yolundaki cevabımız” şeklinde tanımlanabilir (Budak, 2009: 432). Kimlik; ırk, cinsiyet, statü, mizac, gibi değişik unsurlar tarafından biçimlenir. Varoluşçu felsefe, bireyin dışarıdan dayatılan kimlikler ile yaşamını biçimlendirmesine karşı çıkararak kendi eylemleriyle kimliğini inşa etmesi gerektiğini savunur. Dayatılan kimliklerden sıyrılmaya çalışan birey çoğu zaman bir tür iç çatışma yaşar. *Şairin Romani*’nda Bendag hem dayatılan kimliklerden sıyrılmak hem de tanınmamak için farklı kimliklere bürünür.

Bendag, Makrahamaş Burnu’na geldiğinde işçi bir kadın olan Ulsangeyma tarafından fark edilir. Tanınmak istemeyen şair, Ulsangeyma’ya kimseye geri döndüğünü anlatmamasını söyler. Bendag’ın istediği şey, kimliksiz olarak dolaşmak, fark edilmeden bu dünyadan geçmektir. Fakat şimdi onu tanıyan kadın yüzünden kimliksizliğin verdiği özgürlüğü yaşayamayacaktır. Tanınmak istemeyen şair, bunca yıl dışarıda kalmasına karşın, henüz unutulmadığını görür ve farklı isimler ile yolculuk etmesi gerektiğine kanaat getirir. Uyku Hanı’nda konaklamaya karar verir, fakat handa boş oda yoktur. Hancı üst katta iki odalı dairede birinin kaldığını, ona isterse orada kalabileceğini anlatır. Son zamanlarda işlenen şair cinayetlerinden dolayı hancı adını deftere kaydetmek zorunda olduğunu söyler. Bunun üzerine Bendag, üzerinde Shaunoarom yazılı bir kimliği hancıya gösterir. Odaya gittiğinde hasta bir adamın yattığını görür. Derin bir uykuda olan adama biraz şekerli su içirdikten sonra adamın çantasında farklı kimliklerin olduğunu fark eder. Bu kimliklerden bir tanesini alır. Şair cinayetlerinin şüphelisi olmasına neden olacak bu kimliğin üzerinde Remzgan yazılıdır. Bilge şair, Remzgan dışında başka kimlikler de kullanır. Taşdığı Remzgan kimliğinden dolayı şair cinayetlerinin olağan şüphelisi haline gelen Bendag, polisleri atlatabilmek için Ysolef’in kendisine verdiği Tau’lu Tutseneaf adına düzenlenmiş kimliği kullanır. Şair, bu kimlikte ismi yazılı olan kişi olmaya gayret gösterir. Zaten uzun yıllardır kendi gerçek kimliğini saklayabilen Bendag, yeni kimliğine alışmakta güçlük çekmez. Farklı kimliklere bürünüp rol yapmaya çocukluğundan beri alışkındır:

“Çocukken yeni tanıdığım insanlara dilsiz numarası yapmayı severdim” diyor Bendag. “Foyam ortaya çıkana kadar başarıyla sürdürürdüm bu oyunu. Dilsiz olmak hoşuma giderdi. Dilsizliğin yoksunluğunu canlandırırardım, sahip olduğum dilin içten içe sevincini yaşayarak... taklit ettiğim dilsizliğe güç ve enerji katardı bu sevinç. Daha doğrusu başkası olmak hoşuma giderdi. Çocukken bile kendimi uzun zaman gizlemeyi becerdiğim olmuştur” (Mungan, 2011: 225).

Bir kimlik sahibi olmak ve o kimlik üzerinden varoluşunu duyurabilmek özgür birey olabilir açısından önemlidir. Fakat kimlikler dışarıdan dayatıldığında bireyin kişisel varoluşunu tehdit edecek bir noktaya varabilir. Postyapısalcı düşünürler Deleuze ve Guattari, kapitalist düzende insanın kimlik açısından merkezlessiz bir yapıya sahip olduğunu ifade ederler. Onlara göre “bireysel kimliğin analizi, anne-baba-ben gibi dar sınırların dışına çıkarılmalıdır” (Ward, 2014: 232). Tek bir kimlik bireyin bir merkezden hareket etmesine ve aynı zamanda varoluşsal olarak sınırlı hale gelmesine neden olabilir. Oysa Deleuze ve Guattari’nin de ifade ettikleri üzere çoklu yapı kişinin sürekli oluş halinde olmasını ve kendi kendini var etmesini sağlar. *Şairin Romani*’nda olaylar her

ne kadar ütopyik bir yerde ve zaman da geçse de bilge şair Bendag'ın sabit bir kimlikte kalmak istememesi postmodern söylem ile ilişkilendirilebilir. Bendag, Anakara'nın en ünlü şairi olmasına rağmen bu kimliğinden kaçarak farklı bir varoluş peşinden koşar.

Bendag'ın varoluşunu anlamlandırmasında şair cinayetlerinin ardındaki sırrın ortaya çıkarılmasının büyük önemi vardır. Şair cinayetlerinin ardındaki sır şu şekilde aydınlanır: Olayları çözmeye çalışan ve kafası epey karışan Gamenn, şair cinayetlerini işleyen kişiyi uçurumun kenarında atlamak üzereyken bulur. Bu katil yıllar önce Moottah ile birlikte şiir şenliklerine katılmaya gelen iki çıraktan biri olan Tagan'dır. Tagan, Gamenn'in ikiz kardeşidir. Dehamar'ın katili Gamenn'e benzetmesinin nedeni de ortaya çıkar. Tagan, elli yıl önce yolda onlara saldıran eşkıyalardan kaçır. Eşkıyalar Zeey ve Moottah'ı parçalayarak vahşice öldürürler. Moottah ölmeden önce Tagan'a Zeheyra'nın kendisine verdiği notları verir. Tagan, Moottah'ın verdiği notları alarak eşkıyaların elinden kurtulur fakat aklını yitirerek şairleri birer birer öldürür. Gamenn'e elindeki notları verdikten sonra uçurumdan atlar.

Tagan'ın elindeki notlar yıllar önce başkalarının şiirleri ile ünlenen Agabu'nun işlediği cinayetleri ve hırsızlıklarını ortaya çıkarması açısından önemlidir. Agabu, şiir yazan ama başarılı olamayan bir komutandır. Serhenas adında bir şairi öldürterek onun şiirlerini kendi yazmış gibi gösterir. Bu şekilde ünü Anakara boyunca yayılır. Yıllar sonra karısı Zeheyra'yı başka bir kadın ile aldatır. Zeheyra bunu öğrenince ondan intikam almak ister. Agabu, Serhenas'tan çaldığı şiirleri bir sandıkta saklar, sandığın anahtarını da boynunda taşır. Ona öfkelenen Zeheyra, değişik bitkilerden elde ettiği karışım ile Agabu'yu uyutur ve boynundan anahtarı alır. Sandığı açtığı anda yıllar önce öldürülen Serhenas'a ait notları bulur. Gerçeğin herkes tarafından bilinmesi için bu notları Odragend'e doğru yola çıkan Moottah'a verir. Agabu, notların sandıktan aldığını görünce Zeheyra'yı gölde boğarak öldürür. Onu öldürmeden önce notları Moottah'a verdiğini öğrenir. Yaptıklarının ortaya çıkmasını istemeyen Agabu, Moottah'ı öldürüp notları geri getirmeleri için eşkıyalar tutar. Eşkıyalar, Moottah ve yanındaki Zeey'i öldürürler fakat Tagan yaralanmasına rağmen kaçır.

Bendag'ın tam da yurdundan ayrıldığı dönemde meydana gelen bu hadiseler şimdi Bendag'ın yurduna geri dönmesi ile aydınlığa kavuşmaktadır. Gamenn, Tagan'dan aldığı notları Bendag'a verir. Notlar arasında Moottah'ın işlenen cinayetler ve çalınan şiirler hakkında yazdığı bir metni de vardır. Bilge şair bu metni On Üç Dolunaylı Yıl Şenliği'nde okur. Moottah, metninde yaşananları tek tek anlatır. Bu arada şenlikte bulunan Agabu, her şeyin anlaşılması ile tutuklanır. Şiir şenliği cinayetlerin aydınlanmasının yanında Bendag'ın varoluşuna yaptığı katkı açısından da önemlidir:

Yıllar sonra Anakara'ya dönmekteki amacım, doğduğum yerde sessizce ölmekti aslında...Uzaktayken çok şey öğrendim, başka hayatlar ve varoluşlar keşfettim, ama bugün burada hayat hakkında konuşurken neredeyse bir çocuk kadar saf ve şaşkınım; yaşamın bilinmezlikleri,

tuhaflıkları, bize oynadığı oyunlar karşısında ne denli silahsız, savunmasız olduğumuzu şu kocamış yaşımda bir kez daha anlamış bulunuyorum (Mungan, 2011: 569).

Hakikati şiir ile arayan Bendag, şiirsel bir adaletin var olduğunu düşünür. Hırsın, kibrin ve kıskançlığın er geç kişiye zarar vereceğini belirtir. Şenlikte *İpliğin Cesareti* adlı şiiri okuyarak hayata ve şiire bakışını dile getirir. Bilge şair Moottah'ın metnini okuduktan sonra romanda bir daha gözükmez. Adeta Bendag'ın bir varlık olarak son bulunduğu yer olarak şiir şenlikleri gösterilir. Bendag'ın yolculuğu şiire/sanata ulaşır. Bilge şairin varoluşun ve hakikatin anlamını sanatta bulması ile Heidegger'in düşüncesi arasında bir paralellik kurulabilir. Heidegger'e göre sanat var olanın varlığını kendine açar. Bu açılma, yani dışa çıkma yani var olanın hakikati eserde gerçekleşir (Heidegger, 2007: 32). Romanın başından beri tedirgin ve huzursuz olarak tasvir edilen Bendag, şiir şenliklerinde mutlu olur. Romanda gizlice yazdığı *Son Yolculuk* şiirlerini tamamlayıp tamamlamadığı hakkında herhangi bir bilgi verilmese de şairin mutlu ve huzurlu bir sona vardığı anlaşılır. Şairin son olarak içinde bulunduğu durumu kendini gerçekleştirme ile ifade etmek mümkündür.

İnsanın yalnız olması ve seçtiği bir uğraş üzerinde kimliğini inşa etmesi de varoluşçu felsefenin odaklandığı konulardan biridir. Bendag, şiir ve şairliği varoluşunun bir parçası olarak görür. Yolcuğunda iyi şiirin nasıl yazılması gerektiği, şiir ile tabiat arasındaki ilişki, şairin diğer insanlardan ayrılan yönlerinden bahseder. Ona göre iyi şiirler “herkesin gözü önünde durduğu halde okunmadan anlaşılacak yalnızlıklar gibi[dir]” (Mungan, 2011: 218). Yalnızlığı varoluşun bir parçası olarak gören bilge şair böylece iyi şiir ile yalnızlık arasında paralellik kurar. Onun düşüncesinde şiir, kişinin varoluşu için yeni bir dil imkânı sunar. Bendag'ın dile yaklaşımı dili varlığın evi olarak gören Heidegger'in fikirlerini hatırlatır. Heidegger'in düşüncesine göre “nerede insan varlığı ile karşılaşsak, orada dili buluruz. İnsan kendisinin ne olduğu hakkında düşünmeye başlar başlamaz, hemen dil ile yüz yüze gelir ve o, ancak dilde görünüşe çıkan yönlerine gönderim ile kendisini belirler” (Altuğ, 2008:101). Bendag varoluşu hakkında düşünürken şiiri ve dolayısıyla dili merkez alır. Ona göre şiir günlük konuşma dilinden önce var olmuştur, dilin ilk varoluş biçimi şiirdir. Öte yandan bireyi tabiata bağlayan şiirdir, tabiatı ancak şiirle anlayabilir, kendimizi tabiata ancak şiirle bağışlatabiliriz (Mungan, 2011: 105). Bilge şair, varoluşunu anlamlandırırken de dış dünya ile temasa geçerken de daima şiirden hareket eder. Onu ölüm fikrinden uzaklaştıran da yine şiirdir. Denilebilir ki, Bendag'ın varoluşu ancak şiir ile açıklanabilir.

Sonuç

Farklı anlam katmanları ve farklı olayların kesişmesi ile kurgulanan *Şairin Romanı* fantastik polisiye unsurları barındırmasına karşın bilge şair Bendag'ın varoluş mücadelesine de odaklanır. Kendi benliğini şiirde inşa eden bilge şair, ününün zirvesindeyken hiç kimseye haber vermeden yurdunu terk eder. Yıllarca denizlerde yolculuk ettikten sonra ölmek için yurduna döner. Unutulup gittiğini düşünen şair, uzun yıllar geçmesine rağmen Anakara'da henüz utulmadığını

görür. İstemedi içine sürüklendiği şair cinayetleri, ölmek fikrinden onu caydırır. Yol boyunca varoluş, tabiat, şiir, ölüm, hayatın anlamı gibi konular hakkında düşünür.

Şairin Romanı'nda kıskançlık, şiir, cinayet, tabiat, sadakat, sevgi, arayış, yabancılaşma, kaçış gibi temalar bireysel varoluş ekseninde işlenir. Romanın başkahramanı olarak öne çıkan Bendag, kendinden ve insanlardan kaçarken hayatın anlamını, varoluşun gayesini öğrenmeye koyulur. Okuyucu, yolculuk esnasında tabiatın ve şiirin şairin iç âleminde nasıl yankılandığına tanık olur. Bendag, şair cinayetlerinin çözülmesine yardım ederek ve Mootah'ın yazısını şiir şenliklerinde okuyarak Murathan Mungan'ın sözünü ettiği şiirsel adaletin tecelli etmesine yardımcı olur. Şairin gayesi, sessizce ölüp gitmek iken olaylar onu tekrar şiir şenliklerinin ortasına getirir. Bendag, bu şekilde kaçmaya çalıştığı şan ve şöhretin, varoluşunun bir parçası olduğunu öğrenir.

Nietzsche ve Sartre'ın yukarıda özetlenen görüşlerinden de anlaşıldığı üzere varoluşçuluğun odaklandığı konuların başında bireyin kendi olması gelir. Kişinin kendisini gerçekleştirme de yine bireyin kendisi olmayı başarması noktasında varoluşçu felsefe ile ilişkilidir. Abraham Maslow'un ihtiyaçları hiyerarşisinde en üst basamakta bulunan kendini gerçekleştirme çok az insanın ulaştığı yaşama biçimidir. Çoğu insan ihtiyaçlar hiyerarşisinin ilk üç basamağında yer alan fizyolojik, güvenlik ve sevgi ihtiyacı ile yetinirler. İhtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağının bir altında bulunan saygıya ise toplumun büyük bir çoğunluğu ulaşmaz. En üst basamakta yer alan kendini gerçekleştirme ise çok az insan ulaşır. Sanatçılar, bilim adamları, siyasetçiler, sporcular bu basamağa ulaşan belli başlı kişilerdir. *Şairin Romanı*'nda Bendag, büyük bir üne kavuşmasına rağmen insanlardan uzaklaşarak kendi varlığını sorgulayacağı bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk sonunda yaşadığı şeyler ona saygınlıktan daha fazla şey katar. Bu açıdan yaklaşıldığında Bendag'ın yolculuğu ve sonrasında yaşadıkları şairin kendini gerçekleştirme süreci olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Altuğ, Taylan (2008). *Dile Gelen Felsefe*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bingöl, Ulaş (2014). *Murathan Mungan'ın Poetik Görüşleri*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 6, S. 12, s. 98-113.
- Arman, Ayşe (2011). "Hayat Yalan Olduğunda Güzel". *Hürriyet*, 09 Nisan 2011.
- Ayazoğlu, Serkan (2014). "Kentlerden Bir Tür Çöl Yaratılıyor; Betondan, Camdan, Çelikten Bir Çöl". *www.arkitera.com*, Nisan 2014.
- Budak, Selçuk (2009). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Cevizci, Ahmet (2013). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Çüçen, A. Kadir (2012). *Martin Heidegger: Varlık ve Zaman*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Güçlü, Abdülbaki (vd.) (2003). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Friedrich Nietzsche (2010). *Güç İstenci*. Nilüfer Epçeli (çev.). İstanbul: Say Yayınları.

- Friedrich Nietzsche (2011). *Ahlakın Soykütüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Friedrich Nietzsche (2013). *Ecce Homo*. İbrahim Şener (çev.). İstanbul: Mitra Yayınları.
- Heidegger, Martin (2007). *Sanat Eserinin Kökeni*. F. Tepebaşı (çev.). Ankara: De Ki Basım.
- Heidegger, Martin (2011). *Varlık ve Zaman*. Kaan H. Ökten (çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Mungan, Murathan (2007). *Meskalin 60 Draje*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Mungan, Murathan (2010). *227 Sayfa*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Mungan, Murathan (2011). *Şairin Romanı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sartre, Jean Paul (2010). *Varoluşçuluk*. Asım Bezirci (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Sartre, Jean Paul (2014). *Varlık ve Hiçlik Fenomenolojik Ontoloji Denemesi*. Turhan Ilgaz-Gaye Çankaya Eksen (çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Verges, Andre-Huisman, Denis (2002). *Batı Felsefe Geleneği: Öğreti ve Kavramlar Açısından Bir Yaklaşım*. Ahmet Cevizci (çev.). İstanbul: TÜSİAD.
- Ward, Glenn (2014). *Postmodernizmi Anlamak*. Tufan Gökbekçin (çev.). İstanbul: Optimist Yayınları.